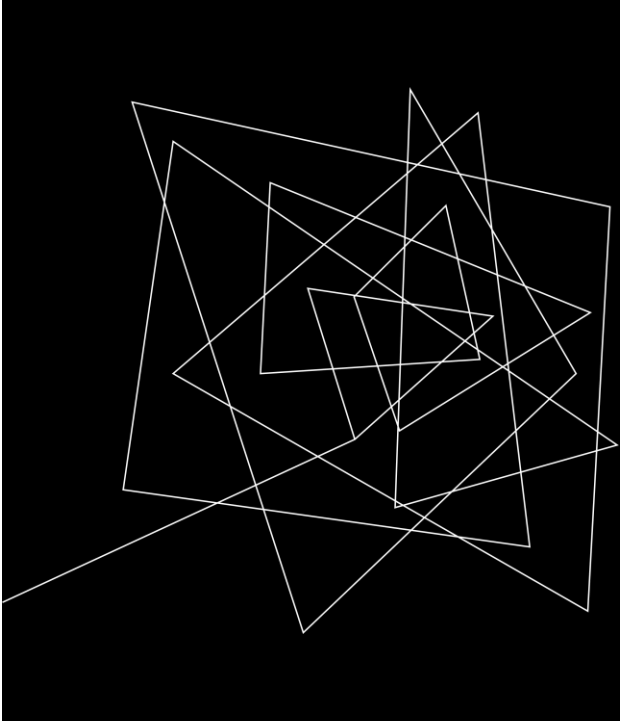

PORESKI SISTEM

Doc. dr Damir Šehović
Ekonomski fakultet Podgorica

SADRŽAJ PREDAVANJA

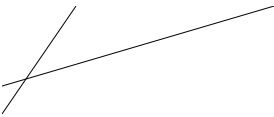
Pojam poreskog sistema

Poreski monizam i poreski pluralizam

Savremeni poreski sistemi

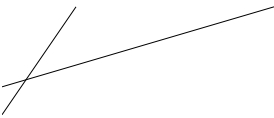
Poreski sistem Crne Gore – razvojne faze

Poreski sistem Crne Gore – struktura

PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA:

1. U čemu je suštinska razlika između fiskalnih i nefiskalnih javnih prihoda, te koju od pomenutih vrsta javnih prihoda je ispravnije koristiti za mjerenje veličine javnog sektora, kao stvarnog opterećenja bruto domaćeg proizvoda?
2. Objasnite konfliktnost koja se nerijetko javlja između različitih ciljeva oporezivanja. Od čega dominantno zavisi koji će ciljevi imati primat u odnosu na druge?
3. Kako objašnjavate postojanje različitih, veoma često međusobno suprotstavljenih teorija koje se bave opravdavanjem poreza, te kako u tom kontekstu gledate na danas prihvaćenu teoriju suvereniteta? Da li i danas ima zagovornika teorije cijene, ili pak teorije reprodukcije na primjer? Kojoj teoriji bi bio naklonjeniji prosječan Švejdčanin na primjer, a kojoj Amerikanac? Zašto?
4. Na osnovu čega je izvršena podjela poreza na direktne i indirektne? Objasnite svaki od kriterijuma koji služi kao osnov za podjelu.

PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA:

5. Navedite pozitivne i negativne karakteristike subjektivnih i objektivnih poreza. Koja vrsta poreza je Vama bliža? Šta to govori o Vašoj ideološkoj profilaciji?
6. Navedite međunarodnu klasifikaciju poreza. Koje se među njima najčešće u upotrebi? Obrazložite odgovor.
7. Objasnite razliku između poreskog obveznika, poreskog platca i poreskog destinatar. Da li je državi svejedno hoće li konačan platac poreza biti poreski destinatar? Kakve to ima veze sa ciljevima oporezivanja? Obrazložite odgovor.
8. U čemu je suštinska razlika u pristupu između Smitove i Vagnerove sistematizacije poreskih principa? Zašto Smit insistira dominantno na poresko-tehničkim principima?

PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA:

9. Definišite horizontalnu pravednost, vertikalnu pravednost, kao i višak poreskog tereta, i dovedite ih u vezu sa efikasnošću. Da li su efikasniji horizontalno ili vertikalno pravedni porezi? Da li je pravednost važnija od efikasnosti? Šta je u suštini mjera pravednosti nekog poreza?
10. Napravite razliku između pojmova poreske evazije, prevaljivanja poreza, sive ekonomije i poreskog jaza. Detaljno obrazložite odgovor.
11. Navedite faktore poreske evazije. Koji od njih po Vama imaju najveći uticaj u Crnoj Gori? Zašto?
12. U čemu je razlika između efekata supstitucije, cjenovnih efekata i efekata dohotka? Na primjeru akciza na duvan objasni način njihovog djelovanja.

POJAM PORESKOG SISTEMA

Poreski sistem – skup svih poreskih propisa i normi jednoj zemlji

Poreski sistem u užem smislu

Ukupnost različitih poreskih oblika u jednoj zemlji

Poreski sistem u širem smislu

Obuhvata poreze, ali i ostale oblike javnih prihoda fiskalnog tipa

Svrha postojanja poreskog sistema nije samo u obezbjeđivanju dovoljne količine javnih prihoda, već isti postaje važan instrument ekonomske politike koji se od strane savremenih država sve više koristi za ostvarenje različitih ciljeva (fiskalnog i nefiskalnog tipa)

PORESKI MONIZAM I PORESKI PLURALIZAM

Poreski monizam

Ideja se veže za XVIII vijek i fiziokratsko učenje (prihod od zemljoranje)

Tokom XIX i XX vijeka predlagano uvođenje poreza na luksuznu potrošnju, poreza na jedinstveni kapital, porez na energiju i sl.

Današnji predlozi idu u pravcu zamjene većeg broja komplikovanih manjim brojem jednostavnih poreskih oblika

Nedostaci poreskog monizma:

Fiskalni razlozi

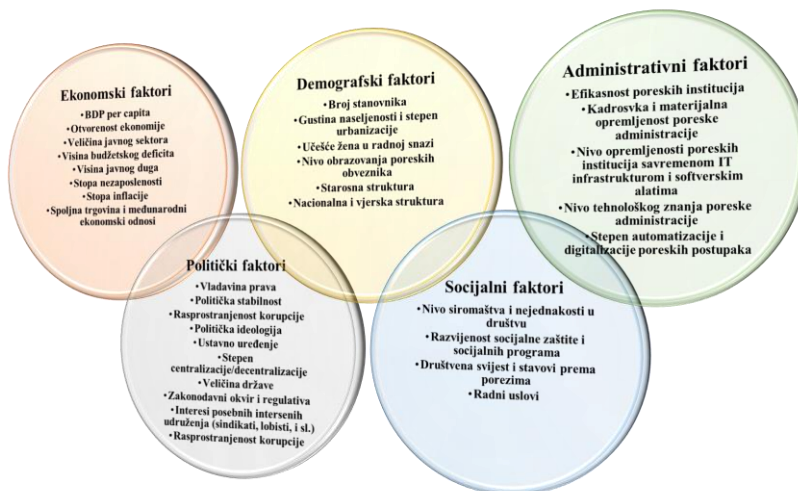
Ekonomski razlozi

Socijalni razlozi

Poreski pluralizam je isključiv oblik poreskog sistema koji je danas u primjeni, jer bi poreski sistem koji bi se sastojao od jednog poreya bio fiskalno neizdašan, ekonomski neprihvatljiv, socijalno nepravedan, odnosno generalno neodrživ.

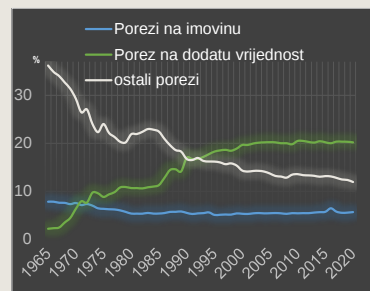
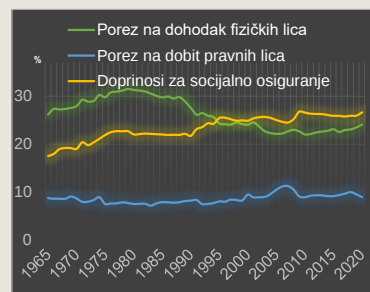
SAVREMENI PORESKE SISTEMI

- Na poreske sisteme savremenih država djeluju različiti faktori

SAVREMENI PORESKI SISTEMI

Država	Učelike poreskih prihoda u bruto domaćem proizvodu u 2020. godini			Učelike prihoda od pojedinih poreza u ukupnim poreskim prihodima u 2020. godini						
	2020	2019	2000	Porez na dohodak fizičkih lica (1100)	Porez na dobit pravnih lica (1200)	Doprinosi za socijalno osiguranje (2000)	Porez na imovinu (4000)	Porez na dodanu vrijednost (5111)	Ostali porezi na potrošnju	Ostali porezi
OECD	33.6	33.4	32.9	40.1	18.8	0	10.1	12.4	14.1	4.5
Austrija	28.5	27.7	30.4	40.1	18.8	0	10.1	12.4	14.1	4.5
Austrija	42.2	42.6	42.3	22.2	5.1	36.8	1.4	17.6	9.5	7.5
Belgija	42.5	42.4	43.8	27.8	7.7	32	8	15	9.4	0
Kanada	34.3	33.1	34.7	36.9	11.8	14.3	12	13.2	8.3	3.5
Čile	19.4	21	18.7	10.2	24.3	8	5.3	41.1	13.7	-2.7
Kolumbija	18.8	19.7	15.7	7.7	23	9.9	9.7	28.7	12.7	8.2
Kostarika	22.7	23.4	21.1	6.8	8.4	36.1	2	19.7	13.6	13.4
Češka	34.7	34.8	32.3	13.4	9.4	45.5	0.6	21.3	9.8	0
Danska	47.1	46.9	46.9	54.2	6.1	0.1	4.2	20.8	9.9	4.8
Estonsija	33.3	33.5	31.1	18.1	4.9	36.5	0.6	26.7	13.2	0
Finska	41.8	42.3	45.8	30	5.1	27.4	3.6	22.1	11.7	0.1
Francuska	45.3	44.9	43.4	21	5.1	32.7	8.7	15.4	11.7	5.3
Njemačka	37.9	38.6	36.4	27	4.3	39.7	3.3	17.2	8.5	0
Grčka	38.9	39.5	33.4	16.3	3.1	33.2	7.8	20.1	18.4	1
Mađarska	36.1	36.4	38.5	14.6	3.6	30.8	2.9	27.1	18.1	3
Italija	36.1	34.9	35.9	43.1	6.1	8.3	6.2	22	9.6	4.6
Irsko	19.9	21.9	30.8	32.9	16.1	16.6	5	17.2	11.1	1
Izrael	29.6	30	34.1	21.9	9.2	17.4	10.3	23.9	11.5	5.9
Italija	42.7	42.3	40.5	26.8	4.8	31.8	5.7	14.1	12.8	3.9
Japan	33.2	31.5	25.3	18.7	11.7	40.4	8.1	14.9	6	0.3
Koreja	27.7	27.2	20.9	18.8	12.1	28	14.2	15.1	9.3	2.4
Letonija	31.8	30.9	29	19.3	2.3	31.4	3	27.5	16.5	0
Litvanija	30.8	30.3	30.8	23	5.1	33.2	1	25.6	12.1	0
Luksemburg	38.1	39.6	37	25.5	12.5	29.2	10	14.9	7.9	0.1
Meksiko	17.8	16.3	11.5	21	20.1	13.9	1.9	23.8	13.4	5.9
Holandska	40	39.3	36.9	22.9	7.8	34.1	4.3	18.5	11.9	0.5
Novi Zeland	33.8	31.3	32.5	38.5	15.4	0	5.5	30.6	7.4	2.6
Norveška	38.8	40.1	41.7	29.4	6.2	28.9	3.4	23.6	8.5	0.2
Poljska	35.5	35.1	32.9	14.8	6.4	37.9	3.6	22.4	13.8	1
Portugalija	35.3	34.5	30.9	19.9	7.9	29.6	4.2	23.8	13.7	1
Slovačka	35.2	34.6	33.6	10.8	8.6	43.9	1.4	21	13.5	0.7
Slovenija	37.2	37	37.7	14.1	5.2	45.2	1.7	20.2	13.5	0.1
Španija	36.7	34.7	33	23.7	5.3	37.4	6.7	17.1	9.6	0
Švedska	42.3	42.8	50	28.8	7	21.4	2.2	21.6	6.9	12.1
Švicarska	27.5	27.3	27	32.1	11	25.2	8.1	11.3	8.7	3.7
Turska	23.9	23.1	23.5	13.2	8.7	29.7	4.4	19.2	23.8	1
Velika Britanija	32.1	32.2	32.7	28.6	7.3	21	11.6	20.2	11	0.4
SAD	25.8	25.2	28.3	40.6	4.9	24.8	12.4	0	17.2	0.1
OECD	33.6	33.4	32.9	24.1	9	26.6	5.7	20.2	11.9	2.5

SAVREMENI PORESKI SISTEMI

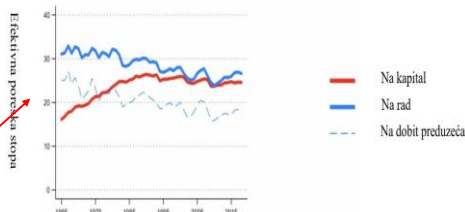
Zbog suočavanja s različitim izazovima u današnjem svijetu, savremeni poreski sistemi su podložni konstantnom peispitivanju i promjeni, ponajviše zbog uticaja globalizacije (digitalne ekonomije) i poreske konkurencije

Globalizacija tj. digitalna ekonomija

Rastuća globalizacija je jedan od najvećih izazova, koji je doprinio redefinisavanju poreske politike, jer se poreske vlasti suočavaju s poteškoćama vezanim za oporezivanje prekograničnih transakcija, gdje se gube značajni prihodi.

Mobilnost kapitala stvara pritisak za nižim oporezivanjem kapitala

Digitalna ekonomija takođe generiše nemale izazove, jer digitalne kompanije umjesto na fizičkoj prisutnosti svoje poslovanje baziraju na internetu, što olakšava evaziju

Poreska konkurencija

Države često koriste različite poreske instrumente i mjere radi ostvarivanja konkurentne prednosti, čime se ostvaruje direktan uticaj na obaranje poreskih stopa, širenje poreske osnovice, podsticanje efikasnosti privrednih subjekata i priliv investicija, a što se u konačnom pozitivno odražava na ukupno blagostanje u društvu.

Osim pozitivnog, poreska konkurencija može imati i negativan uticaj tako što se ista koristi za poboljšanje konkurentne pozicije jedne zemlje, a da se pritom nanosi šteta drugoj

PORESKI SISTEM CRNE GORE

- U uslovima eurizovane crnogorske ekonomije, fiskalna politika je najznačajniji, odnosno jedini relevantan instrument makroekonomskog menadžmenta
- Imajući u vidu da je fiskalna održivost najvećim dijelom determinisana poreskom politikom i politikom upravljanja javnim rashodima, pitanje optimalnog dizajna strukture poreskog sistema posebno dobija na važnosti u Crnoj Gori

RAZVOJNE FAZE PORESKOG SISTEMA CRNE GORE

STRUKTURA PORESKOG SISTEMA CRNE GORE

KLASIFIKACIJA PRIMITAKA U CRNOJ GORI

Klasa	Kategorija	Grupa	Sintetika	Analitika	Subanalitika	Opis
7						Primici
	71					Tekući prihodi
		711				Porezi
		712				Doprinosi
		713				Takse
		714				Naknade
		715				Ostali prihodi
	72					Primici od prodaje imovine
		721				Primici od prodaje nefinansijske imovine
		722				Primici od prodaje finansijske imovine
	73					Primici od otplate kredita i sredstva prenesena iz prethodne godine
		731				Primici od otplate kredita
		732				Sredstva prenesena iz prethodne godine
	74					Donacije i transferi
		741				Donacije
		742				Transferi
	75					Pozajmice i krediti
		751				Pozajmice i krediti

STRUKTURA PORESKOG SISTEMA CRNE GORE

Udio pojedinih prihoda u ukupnim izvornim prihodima i BDP-u u 2021. godini

Naziv	Ostvareno u 2021. godini (u milionima eura)	Učešće u izvornim prihodima (%)	Učešće u BDP-u (%)
Porezi (711)	1.378,50	62,8	28,1
Porez na dohodak fizičkih lica (7111)	184,60	8,4	3,8
Porez na dobit pravnih lica (7112)	74,71	3,4	1,5
Porez na nepokretnosti (71131)	80,3	3,7	1,6
Porez na promet nepokretnosti (71132)	20,6	0,9	0,4
Porez na dodatu vrijednost (7114)	691,95	31,5	14,1
Akcize (7115)	248,72	11,3	5,1
Porez na međunarodnu trgovinu i transakcije (7116)	28,3	1,3	0,6
Lokalni porezi i ostali prihodi egalizacionog fonda	38,1	1,7	0,8
Ostali državni prihodi (7118)	11,3	0,5	0,2
Doprinosi (712)	554,5	25,3	11,3
Doprinosi za penzijsko i invalidsko osiguranje (7121)	343,74	15,7	7,0
Doprinosi za zdravstveno osiguranje (7122)	180,57	8,2	3,7
Doprinosi za osiguranje od nezaposlenosti (7123)	16,36	0,7	0,3
Ostali doprinosi (7124)	13,81	0,6	0,3
Takse (713)	16,1	0,7	0,3
Naknade (714)	109,3	5,0	2,2
Ostali prihodi (715)	70,9	3,2	1,4
Primici od otplate kredita (73)	15,2	0,7	0,3
Donacije (74)	49,5	2,3	1,0
IZVORNI PRIHODI	2.194,00	100,0	44,7

Udio pojedinih prihoda u ukupnim izvornim prihodima i BDP-u u 2021. godini

Poreski oblik	Ostvareno u 2021. godini (u milionima €)	Učešće u poreskim prihodima u Crnoj Gori u 2021. godini (%)	Učešće u poreskoj strukturi OECD u 2020. godini (%)
I PORESKI PRIHODI	1921,8		
1. Porez na dohodak fizičkih lica	184,6	9,6	24,1
2. Porez na dobit pravnih lica	74,7	3,9	9
3. Doprinosi za socijalno osiguranje	554,5	28,9	26,6
4. Porezi na imovinu	100,9	5,3	5,7
5. Porezi na dobra i usluge	969,0	50,4	32,1
5.1. PDV	692,0	36,0	20,2
5.2. Ostali porezi na dobra i usluge	277,0	14,4	11,9
6. Ostali porezi	38,1	2,0	2,5
II NEPORESKI PRIHODI	117,7		
BUDŽET UKUPNO	2039,4		

HVALA NA PAŽNJI!

damirsehovic@yahoo.com